© OP
5.5.2022

**ASIANTUNTIJALAUSUNTO EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE**

# VNS 2/2022 vp / JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMA VUOSILLE 2023—2026

## Suunnitelman mukaiset julkisen talouden näkymät vuosina 2023-26

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2023-26 sisältää toimet, joiden perusteella julkisen sektorin ja sen harjoittaman talouspolitiikan tulisi kyetä vastaamaan sille asetettuihin tehtäviin.

Hallitus on asettanut talouspolitiikalleen useita keskeisiä tavoitteita, kuten nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin normaalin talouskehityksen oloissa sekä tasapainottaa julkinen talous vastaavissa oloissa vuoden 2023 loppuun mennessä. Tavoitetta tukevien toimien tulisi vähentää eriarvoisuutta ja kaventaa tuloeroja sekä tukea hiilineutraalisuustavoitteeseen pääsemistä.

Suomi on sitoutunut finanssipoliittisessa sopimuksessa siihen, että julkisen sektorin rakenteellinen vaje on korkeintaan 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Maaliskuussa 2020 käyttöönotettu poikkeuslauseke mahdollistaa poikkeamisen tavoitteesta myös vuonna 2022 tehtävässä suunnitelmassa.

Poikkeuslausekkeen oli alun perin tarkoitus päättyä vuonna 2023, mutta nykyisessä tilanteessa poikkeavien olosuhteiden jatkumista vuonna 2023 ei katsota voitavan poissulkea.

Valtiovarainministeriö arvioi julkisen sektorin alijäämän jäävän kasvu- ja vakaussopimuksessa määritellyn kolmen prosentin rajan alle vuosina 2022-26. Julkinen velka kuitenkin nousee suhteessa BKT:hen.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan rakenteellinen vaje on arviointijaksolla 1,3-1,8 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Arvio rakenteellisesta vajeesta on kasvanut tarkastelujakson lopulla noin 0,5 prosenttiyksikköä edellisistä arvioista suurelta osin esitettyjen pysyvien menolisäysten vuoksi.

Valtiovarainministeriön arvio kestävyysvajeesta ei ole muuttunut viime syksystä. Sen arvioidaan olevan 2,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tämän perusteella tehdyssä painelaskelmassa julkinen velka alkaa kasvaa voimakkaasti ensi vuosikymmenellä.

## Arvio julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023-26

© OP


Talouspolitiikkaa on harjoitettu viime vuosina poikkeuksellisessa tilanteessa, eikä lähitulevaisuus tuo tässä suhteessa helpotusta. Venäjän hyökkäyssodan taloudelliset seuraukset heikentävät talouden näkymiä ja lisäävät epävarmuutta, joka jo entuudestaan oli poikkeuksellista.

Talouspolitiikassa reagointiin nopeasti koronapandemian aiheuttamaan kriisiin, mikä lievensi talouden kokemaa iskua ja edesauttoi talouden elpymistä. Venäjän hyökkäyssodan seurauksena turvallisuuspoliittinen ympäristö on muuttunut, ja panostukset Suomen puolustukseen ovat tarpeellisia ja niitä tuetaan laajasti.

Hallituksen toimet tutkimuksen ja tuotekehityksen tukemiseksi ovat myös tervetulleita samoin kuin aiemmin tehdyt työllisyyttä kohentavat rakenteelliset uudistukset, kuten työttömyysturvan lisäpäivistä luopuminen.

On ymmärrettävää, että poikkeuksellisina aikoina taloutta täytyy tukea elvyttävällä politiikalla. Suomen julkisen talouden ongelmat ovat kuitenkin pitkäaikaisia ja rakenteellisia. Valtiovarainministeriön arvion mukaan rakenteellinen julkisen talouden vaje on vuonna 2026 1,8 prosenttia suhteessa kansantuotteeseen, vaikka tuolloin talous on normaalissa tilanteessa. Bruttokansantuote on potentiaalisella tasollaan, työllisyysaste on historiallisen korkea 74,5 % ja työttömyysaste rakenteellisen työttömyyden tasolla 6,5 %. On vaikea nähdä, miksi vuoden 2026 kaltaisessa tilanteessa selvästi tavoitteita suurempi rakenteellinen vaje olisi perusteltavissa.

OP.n suuryrityksille tekemän kyselyn perusteella julkisen talouden tila on yksi keskeinen huolenaihe elinkeinoelämälle. Vaje voi johtaa kohonneisiin kustannuksiin niin veroina, maksuina kuin korkokuluinakin. Rakenteellinen epätasapaino julkisessa taloudessa huonontaa näin investointi-ilmapiiriä ja voi merkitä heikompaa taloudellista kehitystä. Viimeaikaisten tutkimusten perusteella korkea velkaantuneisuus itsessään hidastaa talouden kehitystä.

Valtionvelan korkomenot tulevat kasvamaan nykyisillä markkinaodotuksilla voimakkaammin kuin laskelmissa on arvioitu. Markkinaodotuksetkaan eivät välttämättä heijasta korkotasoa, jota ekonomistiarvioissa pidetään pidemmän ajan keskimääräisenä eli luonnollisena korkona.

On olemassa merkittävä riski, että rakenteellinen vaje on arvioituakin suurempi. Vaaditaan parempaa menokuria ja menojen priorisointia. Jo entuudestaan korkean kokonaisveroasteen nousu heikentäisi kasvunäkymiä. Rakenteellisen vajeen kurominen umpeen pelkästään työllisyystoimin tai kasvua tukemalla ei ole uskottavaa, jos ei ole esitetty konkreettisia toimia, joilla tavoitteisiin päästään.

**Yhteenveto ja johtopäätökset**

© OP
5.5.2022

***Talouden näkymät ovat poikkeuksellisen epävarmat. Taloudellinen tilanne on silti valtiovarainministeriön perusennusteen mukaan arviointijakson lopulla normaali. Julkisen talouden suunnittelussa olisi palattavat mahdollisen nopeasti siihen, että keskipitkälle aikajänteelle voidaan esittää suunnitelma, jonka perusteella vähintäänkin rakenteellisen vajeen minimitavoite saavutetaan. Taloutta varjostavien riskien realisoituessa suunnitelmasta on mahdollista poiketa, mutta on tärkeää, että on tiedossa, kuinka sovittuihin tavoitteisiin päädytään ennusteen mukaisella kehityksellä.***

***Julkisen talouden tasapaino voidaan saavuttaa konkreettisilla toimilla, jotka kohentavat työllisyysastetta sekä kurinalaisella menopolitiikalla, jossa olisi hyvä pystyä selkeästi priorisoimaan menoja. Kokonaisveroaste on jo varsin korkea, joten sen nousu olisi talouskasvulle kielteistä.***

***Julkisen sektorin rakenteellisen aseman koheneminen parantaisi investointi-ilmapiiriä, ja pienentäisi riskejä julkisen talouden pidemmän ajan kestävyydestä. Korkea velkaantuneisuus heikentää talouden riskikestävyyttä ja talouden kasvunäkymiä, varsinkin kun poikkeuksellisen matalien korkojen aika on jäämässä taakse. Mikäli julkista taloutta ei vakauteta ajoissa, tilanteen korjaaminen on myöhemmin huomattavasti vaikeampaa.***

Timo Ritakallio

Pääjohtaja, OP Ryhmä